

ЗЕНИТ

МЕЂУНАРОДНИ ЧАСОПИС

УРЕДНИК — ЉУБОМИР МИЦИЋ

ПЕТА ГОДИНА / CINQUIÈME ANNÉE 1925

REPRÉSENTENT DE „ZENIT“ ET DE
MOUVEMENT ZENITISME EN FRANCE

BRANKO VE POLIANSKY

Birō: PARIS XIVe

35, rue Delambre 35

Lioubomir Mitzitch: Avion sans Appareil —
Љубомир Мицић: Мароко, и опет за спас
цивилизације — Бранко Ве Пољански: Диалог
Маринети Пољански — Василије Кандински:
Апстрактна Уметност — Риста Ратковић:
Барбарство као култура — Полицијска за-
брана „Зенита“ (Трофеј) Љ. М.: Зенитизам
и књижевни пикавци — Т. К. Фодор: Филм
— Г. В. Авакумовић: Крвави забоји на вра-
тима новембра — Абд-ел-Крим: Посланица
Народу Северне Америке — Сенатор Бо-
рах: Из декларације 2. окт. — Љубомир
Мицић: Београд без архитектуре — Бранко
Ве Пољански: „Ми“ на декоративној излож-
би у Паризу — Уредништво „Зенита“: Ми-
нистру Унутрашњих Дела — Љубомир Ми-
цић: Отворено писмо Августину Ујевићу —
Вилко Гецан: Зенитистичко писмо из Аме-
рике — Р. Ратковић: О „феномен мајмуну“
Маријана Микца — L. M: Une mystification
à Paris — Књиге-Livres — Часописи-Revues.

1925

НОВ. ДЕЦ. / NOV. DEC.

Бр 37 No

REVUE INTERNATIONALE

DIRECTEUR — LIOUBOMIR MITZITCH

BELGRADE — SERBIE — 36. OBILITCHEV VENATZ 36

ZENIT

Le Théâtre Co-op

Le Reve Co-op

Initiateur :

Hannes Meyer

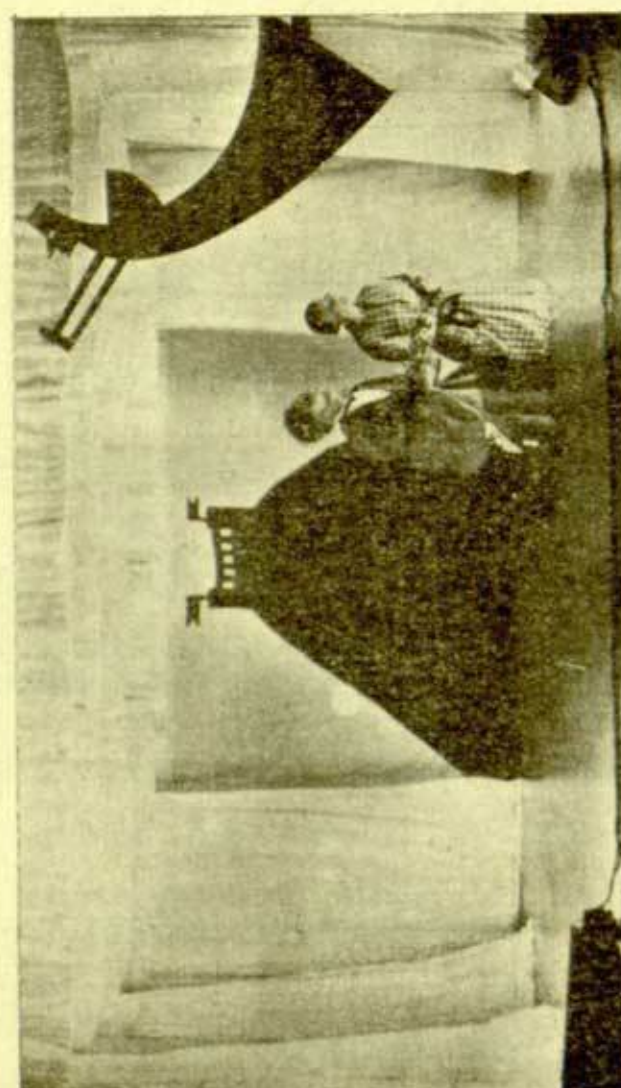
Bale

Collaborateur :

Jean - Bard

Genève

1925

Le Commerce Co-op

ПОЗОРИШТЕ КО-ОП

Удружење Швајцарских Потрошачких Задруга, о-смелило се је, да први предлог архитекта Ханеса Мајера, да се Задруга на једној изложби манифестује у мимичкој форми. Место уобичајених павиљона, пренатрпаних робом, таблама, фотографијама и моделима — на међународној изложби за задругарство и социјално унапређење у Гану (15 јун — 15 сеп. 1924 г., била је мала позорица, на којој се приказивало неколико основних принципа — помоћу пантомиме. То је био први почетак позоришта Ко-оп.

Почетак је био тежак. Морало се је подврћи тежким условима: једноставност радње и сценске слике, деловање светла и техничког уређења. Требало је одбацити речи с обзиром на двојезично белгијско пучанство и с обзиром на интернационалног посетиоца изложбе. Глумци вадругарског позоришта, у главном — марionете су, у природној људској величини која одговара заједничкој тежњи: бити жив, духозит и једноставан, са уметничке тачке гледишта. Глума је без речи — есперанто покрета. Сцену поставља *Jean Bard*, професор Конзерваториума у Женеви.

Да ли је ово позориште реклама или пропаганда? Не! Оно је васпитач народни, задругарски и уметнички. Почетак овога позоришта био је нада све срећан. Оно и данас ради и делује, без обзира, на разумљиве запреке с којима се мора да сусреће. У овој свесци доносимо његове најновије снимке, које нису нигде објављене и које су приређене нарочито за часопис „Зенит“.

P. S. Да су којом срећом zenitisti могли да имају odlučujućeg uticaja на ureђење нашег paviliona у Паризу! Али да су tražili takvu jednu „nemogućnost“ verујемо, да nam не bi falio -- Steņevac или Guberevac! Sem svega ostalog, zato se je и moglo desiti, да нашу tipografsko-štamparsku vешtinu, nije predsta-vљao časopis „Zenit“ nego један zagrebački časopis, који је тек sledovao našem tipografskom rukovaњу.

У отвореном писму Августину Ујевићу други стубац, тридесети ред одозго -- треба да гласи:...

AVION SANS APPAREIL

(fragment ex poème antieuropéenne)

Quelles merveilles et quels scandales
Les ondes éthériques luisent à travers le prisme de ma petit cervelle
Gisant sur mon épine dorsale rebelle
Souvent avec une veine tirée entre les jambes
Je dirige la révolution bolchevique du métacosmos
O I K O U K O U L É L É
L'amour m'accroche le coeur — mon coeur dynamo-moteur
Au plus fort courant de la centrale électrique
La manie de la persécution maudit la ville culbutée de Belgrade
Car

ZENITISME EST L'HELICE DU CONTINENT BALKANIQUE

Que l'ont sache que

Balkan est un jeune homme

Europe une vieille putaine et l' amante épuisée de Balkan

Que partout soit Balkan ce qu' on appelle Europe

Vraiment

Balkan l' était de tout temps

Ta volonté soit faite mon fol idéoplane

Allons camarades blancs et noirs

VIA ZENIT

Lioubomir Mitzitch

МАРОКО

И ОПЕТ ЗА СПАС ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Импернијализам је библија Европе и Европејаца

Светска буржоазија никако неће да призна, да је једино Лењиново гледиште на светски рат било тачно и да остаје тачно. А нажалост, један део те светске буржоазије сачињавамо данас и ми — држава грешне тројице С. Х. С. Ми, „велика сила на Балкану“, чија је кичма Србија и чији је дух балкански. Ми смо додуше чинили изузетак у светском рату. Имали смо бар људски положај: борили смо се за опстанак, борили смо се за свој голи живот. Имамо о томе и сведочанство највећег Словена — Владимира Илића. Лењина. То сведочанство и признање, служи нам као једна од највећих моралних вредности за нашу, још неодређену будућност.

Положај Срба у рату, био је јединствено трагичан. Због двогубих европских капиталистичких и империјалистичких прохтева, ми смо били, готово, разнесени на бодове. Србија као запрека у том пакленом налету на Исток, требала је за увек да падне као зрела јабука — у крило германског и аустроугарског империјализма. И привремено, наше несрећне отаџбине нестало је са груди земаљске. Остаде још само песма и лелек балканске деце, по свим континентима.

Из редова срpskih завојевача, нису изузетници Хрвати, пошто су и они сачињавали тада Аустро-Угарску империју и борили се за њу људски и јуначки — борећи се за аустро-угарско-хрватски триализам. То не треба да се сметне с ума, јер према нама Хрвати сносe један јачи део терета у завојевачким ратовима, па макар се то испрличавало савременом фразом, да су били „оруђе“ у рукама завојевача. Да, и Хрвати су били завоје-

вачи, под заставом германског империјализма. Њихова морална одговорност, за ратне свирепости у Србији, којима су безумно предјачили, није нипошто умањена, а њихово одрицање такве живе историске чињенице, само је потврда овога мишљења као истине. Њихова злогласна повика, на опстануле варваре Србе после рата, био је глас нечисте савести. Нашавши се преко ноћи у заједничкој држави са Србима, та незадовољена савест јавила се у хистеричним испадима њиховог вође — чувене дворске будале аустријског двора. Игра је за њих била изгубљена, идеали порушени — у борби „за спас цивилизације“. Ови испади морали су да буду хистерични, пошто су француски генерали у Загребу 1918. (кад су долазили први возови од Солуна!) викали „Vive la grande Serbie!“ Тај поклик била је надгробна песма аустро-угарско-хрватском тријализму. У борби „за спас цивилизације“, у борби „за победу културног словенског табора“, Хрвати су се одједном нашли међу побеђенима — побеђени од варвара, које су они мрзели свом душом и целим срцем. Пламен мржње и жуч разочарења ујединили су се — у патолошки случај хрватскога племена на Балкану. А промена правца њихове данашње политике искључиво је последица готово посвемашње пропасти хрватскога капитала, кога помаже енглески капитал преко Аустрије.

На први поглед, чудна је ова асоцијација: Мароко и Балкан! Али она је била неизбежна и наметнула се је сама по себи. Чудна мешавина звукова: двогуба борба и повика „за спас цивилизације“ — борба против Варвара и Балканаца, борба против Азије и мрачног антикатоличког руског православља — у друштву Турака и Монгола.

Недалеко од нас, још и данас устрајно стоји заводљива капија европског империјализма: Цариград—Багдад: капија европског колонијализма на Истоку. Заставе су само друге, а пароле, готове исте. И наша трагична судбина хтела је, да се пред десет година два европска табора покрве на нашем ајдучком дому. Ми смо зато, наивно платили пуну меру данка у крви, данка у меду, данка у слободи. Наш ваздух био је закрчен куршумима и загушљивим гасовима — а све само зато — да европски империјалисти могу да поделе меџдан — „за спас цивилизације“. Тако је на Балкану постојао Мароко још 1915. год., дакле, још пре овог савременог Марока из 1925. год. који мирише по црнаčkoј Африци и рифанским лешевима. Не треба сметнути с ума, да ће Балкан у најскорије време опет постати Мароко — само ће се најпре звати — Албанија. Јер није никаква тајна, да се Г. Чемберлен поноси својим мишљењима а Г. Мусолини својим жандармским гестовима. Уосталом они, као и сви остали политичари. Локарнски лаф Чемберлен, гласно је објавио своје политичко вјерују овим срачним речима: „империјализам је једина политика, доиста паметна и економска“. Како се види, империјализам је библија Европе и Европејаца. И баш зато, удес Балканаца је нада све тужан. Он је одувек био најсвирепији. Кадгод су нас требали, Европејци су нам ласкали. А ми? Још непоковарени Балканци, умирали смо за њихове бајословне интересе (а упоредо и за кору нашега живота), умирали смо романтично и сентиментално, патетично и ајдучки. Та — ми смо варвари, од којих се спасава цивилизација! А варварима се на топовима увози људождерска европска цивилизација. И доиста, ми имамо све услове за романтично и лудо умирање, као у грчким или шекспировским трагедијама (Зашто се никада не каже „енглеским трагедијача?“ По свој прилици зато, што је Шекспир за Енглеску одувек био адроповац, који је дрско исмејавао њихове краљеве и њихове столетне ругобе.) Нама, као и сваком примитивцу или сељаку, ласкало је „отмено“ друштво „великих европских сила“. (Већ ова реч „сила“, за нас је саблажњива!) Та, оне се увек боре за неки имагинарни „спас цивилизације“ и за „добро“ неког имагинарног „човечанства“. И у свим борбама Балканци су у Европи увек представљали најчистију сировину за те кукавне идеале, који су у ствари само маска прљавих и берзанских циљева савременог капиталистичког друштва и његових европских држава. Европејци су увек успевали, да нас варваре успавају идеалима човечанства. И док смо ми као сомнабули ходали, грчећи се на овој кори земаљској — они су пљачкали и нас и све што им је долазило до грабежљивих руку. Ево једне тужне истине, у огледалу наше балканске и варварске трагедије.

Храна империјализма је пљачка човечанства и пљачка туђе слободе

Експанзија капитала неутажива је. Нагон империјализма свиреп је и без скрупула. Он је злочиначки. Капитал је оруђе, помоћу кога се колективни злочин приводи у дело. Удружени, капитализам и империјализам, дају неман ратова и људождерства. Ове две савремене немани живу од ратова. Храна капитализма је пљачка друштва и пљачка туђега

рада. Храна империјализма је пљачка човечанства и пљачка туђе слободе. То је „логична“ последица великих сила. И данас, сасвим је јасно, да су берзе једино светско мерило успеха и неуспеха појединих народа и држава. Колика трагика етатизма!

Гаврило Принцип убио је утеловљену неман нашег завојевача Франу Фердинанда — и он је наш национални херој. Абд-ел-Крим је на топовском танету распарчао издајника рифанске националне светиње и јуначки се одупире европских завојевачима. Али он је зато — разбојник. Да Србија у светском рату није играла на карту енглеско-француског капитала, нас би нестало са лица земље. Ах, Србијо! Није њихова љубав била ради нас на нашој страни, него ради — колонија и осталих њихових „витаљних интереса“. Каква правда? Каква култура? Каква цивилизација? На берзама се пипа пулс свих победа и свих пораза. Берзе су плућа савремене Европе. „Здрава валута“ је мерило умне и моралне вредности свих људи. Новац је мерило савремене културе и цивилизације. (А највеће културно зло је — штампа!) На берзама догорева сваки пламен национализма и сваки жар идеализма. Исто тако, као што се у борделима гасе све ватре платонске љубави.

Ох, како је одвратна та европска култура и та европска цивилизација, чија је двоглава неман: империјализам и капитализам. Ми додуше остајемо живи у нашим ратовима за ослобођење и проширismo чак и наша плућа. Али јао, ми нисмо тако чисти као пре — европски бакцил ждере наша плућа и подгриза наш здрави балкански организам. Треба стати на пут тој вулгарној европеизацији Балкана, треба се одлучно борити да спасемо варварску чистоту. Савремено европско друштво не воле врлина. Чак врлине се никоме не праштају. Поздрављају се и истичу само мане. А од наших мана најлакше живу наши ближњи и наши непријатељи. А ближњег свог, према хришћанској религији требало би љубити као самога себе. Каква заблуда! Такво хришћанство је опијум. Нама га препоручују европски скоројевићи, у име „спаса цивилизације и — хришћанства.“ Љубити ближњег свог као самога себе, основна је заблуда и најтипичнија фраза хришћанска. То потврђују милиони људи својим делима и својим неделима.

Борба Рифанаца истоветна је са борбом Срба за слободу и независност

Гледајте Мароко! Кад је свитало ново сунце и „нова зора“ из Локарна и Женеве — Мароко је још најбоље био објасан. Француске трупе и даље су остале утаборене и спремне на крвопролиће варварске крви. Госпођа Европа одувек је знала, да се наоружа свим расположивим фразама, на којима почива та одвратна мрцина европска култура. Али најалост, и ми смо заборавили, да је борба Рифанаца за слободу и независност истоветна са борбом Срба, коју смо до недавно водили и која је уживала симпатије свих поштених људи. И ми Срби, који смо сву горчину такве судбине осетили на својој кожи, ми Срби нисмо досада изустили ниједну једину реч симпатије за Рифанце, који у Мароку, на своје огњишту, имају исто толико права као и ми на Балкану — на свој живот и своју слободу. Та ми Балканци, први смо морали чути крикове рифанских бораца, који се исто тако јуначки бране од „цивилизаторске мисије“ као што смо се и ми херојски бранили.

Наш полскај пре ратова и у време ратова за ослобођење, био је готово исти. А док смо се крвали с Турцима, када наши крикови нису допирали ни до Загреба — и док смо се борили за комад онога неба, кога се тако бољиниво и романтично зове „српским небом“ — били смо срећни и поносни, ако је макар ко на овој тужној земљи нашао коју лепу реч за нас или реч протеста, у име наше нељудске судбине. Били би поносни и расплакали би се детињски по механама. Били би радосни, кад би тада знао за нас па макар и сам главом „свирили“ Абд-ел-Крим, који је од Европејаца оглашен за бандита и разбојника, упркос што је врло писмен и културан човек. Он уме да пише и такве манифесте, којима није могао одолети ни америкашки сенатор Борах, који по свој прилици има — доларско срце.

Пошто су се несрећни Рифанци угледали на своје прекоморске суседе и зажелели мало бар такве слободе и независности, као што је европска — тада, тада — Француска је изгубила хладнокрвност и равнотежу — јер Мароко је Француска колонија! Њени политичари и њихова штампа, стално бунцају о „спасу цивилизације“. Колико се само кочопере ти празноглави политичари, са те две најнесрећније и најнеодређеније речи: култура и цивилизација! И кадгод малоумни политичари хоће да кажу нешто „значајно“ и „дубоко“, они по правилу морају да најашу на те две сироте сестре и блештаве речи, о чијој садржини и значају они никада нису мислили, јер, нити могу нити умију да мисле.

Мароко је за нас остале Варваре (другачије нас Европејци не зову и не признају) једно мерило, како балкански човек не сме слободно да мисли. Он је као ајкула — уловљен у мрежу европског капитализма и империјализма. Данас, слободно мислити о питањима човечанства, у нашој отаџбини није слободно, није дипломатски, није опортуно. Којом несрећом, могао би се намрштити г. Бријан или г. Чемберлен па би могло да нестане наших репарација, духовних и материјалних. Балкански човек још увек не сме да буде нов човек и ако има услова зато — пошто се то противи — уговорима о миру и љубазним осмесицама европске дипломатије.

Упркос ових нежељених истина, ми држимо, да симпатије за Рифанце и за Абд-ел-Крима не значе никакав грех — ни источни ни западни. Да се српски народ баш са свим не обрुка, после толико пружених доказа о пожртвовању и борби за слободу — у име правичности и човечности, која треба да важи у првом реду за варваре — ми зенитисти поздрављамо Рифанце у њиховој борби за људско ослобођење и народну независност.

Београд 10. октобра 1925.

Љубомир МИЦИЋ

Диалог Маринети - Пољански

Париз 28. октобра 1925

На рођендан зенитистичког песника Бранка Ве Пољанскога, стигао је Маринети у Париз. Сусрет је био срдчан. Исти дан, Маринети је одржао предавање о фашизму и футуризму. О футуризму чуло се је, да је он прва основа фашизма и да је фашизам последица футуризма. „Слава Мусолинију и живео диктатор!“ — у томе је прошло готово цело вече. Вика, узбуђење. Болитисти протестују. Фашисти дижу ларму. „Живео Мусолини!“ „Живео Маринети!“ Французи су предбацили темпераментним Италијанима да су заборавили — да се они налазе у Француској. Они веле, да не требају фашизма, пошто имају своју — демократију. Италијанима су се правдали, да они „с правом“ тако говоре, пошто је Италија 1915. год. спасла Француску од пропасти. То је рекао Маринети. Надаље је говорио, да фашизам није реакционарност него револуција, јер је г. Мусолини — био социјалиста! Вели, да је фашизам либеларан пошто произлази из футуризма, а свако зна, да је Маринети антиклерикалан. На даље је Маринети говорио, да је геније италијанског народа највећи — да је снага италијанске омладине неисцрпна и њу је требало само пробудити. Поклик: „Устај млада Италијо!“ давно су изустили футуристи а данас га у живот спроводе — фашисти. Футуризам — фашизам — фашизам — футуризам.

После предавања, отворена је дебата. Ја умало, што од беса нисам проговорио — француски. Хтео сам да кажем, како је фашизам италијански империјализам од кога трпе многи Хрвати и Словенци. Али, језик ме није послужио. А оно, што нисам

могао рећи на трибини, рекао сам сутрадан на састанку са Маринетијем.

Тумач је била — дама. Зенитистички представник у Паризу, говорио је српски и немачки. Дама је слабо разумевала, а сва је вероватност, да неби много разумела, када би јој зенитиста говорио и у њеном материнском језику. Конференцији и дијалогу присуствује сем зенитистичког посланика и Маринетија — један Србин два метра висок, балканских плећа и мудрих очију. На страни италијанског генија налази се вајар Д перо и сликар Прампolini. Обојица су fine футуристичке интелигенције. Маринети их засењује својом импулзивношћу.

ПОЉАНСКИ: Господин Маринети! Ја вас поздрављам као покретача футуризма и као човека који је први дигао заставу и позвао младост на буну. То чиним као представник зенитизма у Паризу, по својој дужности. А покретач зенитизма и директор „Зенита“, такође нема разлога, да Вас таквога не цени. Али, Ви као пропагатор фашизма губите наше симпатије. Против таквога Маринетија дижемо свој протест.

МАРИНЕТИ: Хвала! Ви ипак немате разлога зато, јер је фашизам позив на борбу, а борба је здрава и потребна.

ПОЉАНСКИ: Зенитисти цене Вашу борбу, али ако је она фашистичка, онда између нас не може бити сарадње, пошто су фашисти запалили словенски „Народни Дом“ у Трсту и бацили кроз пламен, два жива човека, са трећег спрата на улицу.

МАРИНЕТИ (падајући у ватру): Тамо су се скривали комунисти!...

ПОЉАНСКИ: Комотан изговор! И комунисти су људи!

МАРИНЕТИ: У осталом, зенитисти одувек уживају наше симпатије.

ПОЉАНСКИ: Добро! И футуристи уживају наше симпатије, али фашисти врше терор над честитим Хрватима у Истри и затварају наше школе.

МАРИНЕТИ: Да ли сте Ви Србин или Хрват?

ПОЉАНСКИ: Србо!

МАРИНЕТИ (диже једну обрву а лево око му дискретно засја од чуђења)...

ПОЉАНСКИ: Да су наше симпатије за Вас доиста искрене, доказ је, што смо ми штампали Ваша дела и да се г. Мицић увек за Вас заузима, ако Вас ко напада. Држане су конференције и зенитистичке вечере, на којима сте и Ви слављени. А што сте Ви за нас учинили? Писали сте о нама са неколико редова?

МАРИНЕТИ: То је врло тешко ради вашег језика, кога нико не разуме..

ПОЉАНСКИ: Како? Па и бог је Србин: Срба има свуда — има Срба и Словенаца чак и у Италији...

МАРИНЕТИ (клизаво обилази и живо се узбуђује): Па ни толики немачки песници нису преведени на италијански, због њиховог незгодног језика. Али да сам морао о зенитистима водити рачуна, доказ је то што сам у свом последњем манифесту штампao Мицића и Вас...

ПОЉАНСКИ: Али ми нисмо футуристи него зенитисти. У нашој земљи постоје само зенитисти...

МАРИНЕТИ: Па ја сам Вас као такве и позвао на борбу, против заједничког непријатеља.

ПОЉАНСКИ: Ако је тај непријатељ Европа, онда напред! Ако је тај непријатељ стара брадата култура — спремни смо.

ДЕПЕРО (живо упада): Lui dice! Lui dice!

ПОЉАНСКИ: Ми смо радосни барбари који ћемо запалити браде мудраца. Треба да нешто учинимо за човека. Зенитисти су антиполитички људи, пошто су политичари упропастили свет са својом браћом професорима!

ДЕПЕРО (још живље упада наново): Lui dice! Lui... Lui...

ПРАМПОЛИНИ (мудро ћути и гледа)

МАРИНЕТИ: Па и ми Италијани барбари смо.

ПОЉАНСКИ: Тако је! Браво! Напред у заједничку борбу.

МАРИНЕТИ: У то име, зенитисти ће бити превођени и штампани у свим нашим часописима. Идуће године, биће велики међународни конгрес футуриста у Риму, на који ће зенитисти несумњиво бити позвани.

ПОЉАНСКИ: Али ми нисмо футуристи.

МАРИНЕТИ: Свако ће имати право на своју марку.

ПОЉАНСКИ: Мило ми је! А ко ће финансирати?

(Маринети, Дама, друга дама, господин, Прампolini, Деперо — смеју се!!!)

МАРИНЕТИ: До вођења! Поздравите нашега шефа Љубомира Мицића. Њега много ценим и симпатишем.

ПОЉАНСКИ: До виђења! У понедељак!...

Руковање.

Бранко Ве ПОЉАНСКИ — Париз

АПСТРАКТНА УМЕТНОСТ

Са општим питањем „Апстрактне уметности“, природно је, да у најужој вези стоје и највећи данашњи проблеми:

1. Питање *садржаја* и *форме*
2. Питање *анализе* и *синтезе*
3. Питање, које се према потреби томе прикључује: *наука о уметности*.
4. Питање *синтетичке уметности*.

Ова питања бивају јасни оног момента, кад јасноћа почиње да пробија преко спољних средстава и њезиних унутрашњих вредности. Сумње и препирке о садржају: н. пр. у сликарству, доведиће увек до неодређених и нејасних одговора — докле год не буду тачно испитане области појединих уметности о њиховим *изражајним средствима* (аналитички метод) и докле год не буду растављени у потпуној јасноћи сва изражајна средства. Када то буде учињено, отпадне само по себи тако често замењивање, чисто *сликарског садржаја* са оним *литерарног*.

Свеопшта — тако рећи подземна сродства свих уметности, која се сјађу коначно, у начелу, до једног корена (синтетички метод), открива свеопшти *садржај свих уметности*. Али ипак оне остају оштро раздвојене у својим издимаљским цветовима, што не треба никада да се заборави. Ово гледиште допушта општу дефиницију *садржаја*, која остаје у важности за уметност у целини, као и за поједине уметности. *Садржај је комплекс унутрашњих, целисходно организованих дејствовања*. Овде се уједињују појмови конструкције и композиције, који се нажалост пречесто замењују.

Разлика између такозване „предметне“ и „безданствене“ уметности, постоји дакле у разлози средстава, изражајних средстава која се бирају за садржај у оба случаја.

У првом случају употребљавају се у сликарству *сем* само сликарских средстава и елементи природе, тако, да се цео звук дела састоји из двеју разноврсних, може се рећи: у *основи разноврсних* врста. У другом случају произведен је садржај дела искључиво *само сликарским* средством.

Последњи период развитка у сликарству, од импресионизма, може се означити *сем* осталих важних момената са мање или више свесних, али увек по плану, одгуравањем предметног звука. Последња конзеквенца овог догађаја јест потпуно одстрањење предметног звука, где могу само сликарски елементи да развију сасвим непомућено т. ј. јасно и чисто своја деловања.

Поред, донекле окрутног схематизовања целе сторије уметности, докле су познати и докле се могу погодити њезини почетци, може се са сигурношћу утврдити следеће:

Свеопште кретање уметничке историје — не обазирати се на мање или веће скокове у страну — јест догађај, који се полагано одиграва, који у својој исходној тачки има чисто спољно практичне — целисходне разлоге. Поред тога може се запажати оно „чисто уметничко“, само као једва видљиви ембрио, који се и даље развија и расте док се не створи пун лик оног — само уметничкога. Средњи период, који је у последњим деценијама дошао до свога закључења, мора се карактеризовати са мање или више савршеном равнотежом обих делова: оба круга — круг света природе и круг света уметности — поклапали су се тако, да су створили чист двоглас.

Данас стојимо у почетку трећег периода историје уметности, која се може конвенционално назвати апстрактни период.

Неопходна могућност даљњег развоја овог периода, лежи у *унутрашњој вредности спољних средстава*. Из тога може настати *унутрашња целисходна организација* изражајних средстава, која по закону изазивају, њима најприличнија деловања.

Програм истраживања, који сам предложио „Руској Академији уметничких зnanости“ (основана у Москви, у лету г. 1921.) отприлике пре 3 године, имао је за основ споменути тачку гледишта, која омогућује чисто зnanствене радове око „проблема уметности“. Овај програм састоји се из трију полазних тачака, које делимиче следе једна за другом, а делимиче су повезане међу собом, нераздвојено:

1. Питање *елемената* појединих уметности, поред чега морају бити одељени основни елементи од споредних —
2. Питање изградње ових елемената поред чега ова изградња може да остане чисто експериментална и да не прими живи пулс дела — питање *конструкције*.
3. Питање подређивања елемената и конструкције једном тајанственом закону овог паузирања — питање *композиције*.

Прво питање откриће — колико се снаге може данас узети од појединих елемената — снаге од разних уметности — и то не само у разлучивању, већ и у најдубљој вези — у унутрашњем и спољњем испитивању. Минималне разлике разних уметности међу собом, повућиће код тога вероватно *максималне снаге деловања* појединих уметности за собом.

То је *анализички рад*. С друге стране — у колико се то може данас предвидети — видеће се заједнички корен свих уметности, што се може постићи *синтетичким методом*. Друго питање, које у себи садржи, *сем* конструкције у уметности и конструкцију „мртве“ и „живе“ природе, откриће исто тако разлике разноврсних светова — одделиће ове светове један од другог, и поред тога изнети на видело њихово дубоко сродство.

Треће питање, које је најтеже од ова три питања, оно треба да буде испитивање без сваке учињене предрадне и без сваке постојеће традиције — водиће до проналазака, које ми данас не можемо слутити. То је један пут којим још зnanост није ишла и коме је исходна тачка следеће питање: — која то неизмерна сила поседује тајанствени, данас невидљиви, и од сваког посматрања избегли минимални плус — да може муњевитом брзином стварати из једне коректне, ексактне, али мртве конструкције једно живо дело? Овде се можда сусрећу питања душе уметности и душе света, којој припада и људска душа. Хоће ли се и овде видети заједнички корен?

Широка база ових намераваних истраживања неминовно повлачи за собом заједнички рад уметника, теоретичара уметности, научника, позитивне и духовне науке. (Удружење и чланство „Руске Академије Наука Уметности“ почива на овој основи).

Чини ми се, сасвим јасно, да ћемо моћи постићи унутрашње сродство истом онда, (синтетичка уметност) када ћемо на најчистији начин оделити међусобно поједине светове. У овом случају морају се основни елементи ослободити од свих сазвука и призвука, не само у пракси, него и у теорији, да бисмо и у себи могли примити и испитати њихов апсолутни звук, њихову апсолутну вредност.

И тако дуго, док се н. пр. у сликарству, сликарски елементи буду вешали на скеле природних форма, остаће немогуће, да се избегне призвук и да се тако открије чисти

закон сликарске конструкције. Тада се заогрне питање композиције у још већи и тамнији мрак, и пут ка „*pervus regim*“ остаје зазидан.

Конзекветно руковођење основних елемената са испитивањем и применом њихових унутрашњих сила, дакле уопште *унутрашња тачка гледишта*, први је и неопходан услов апстрактне уметности.

Чини ми се, да би било данас време, да и у позитивним зnanостима заузмемо такав став према „природи“ и према „човеку“ као делу „природе“, и да би се могао избећи многи ћорсокак, путем *унутрашње вредности*.

На овом се путу склања уметност и наука од једностраних специјализација, које су са собом морале понети једно фатално расипање (19. столеће) и које је дошло већ у запрашеној мери, ка изгубљеном *јединству*, пошто *сем* спољних чаура скрива у себи и унутрашњих снага. Ова изгубљена унутрашња веза у свим световима, распарчаност ових светова, стопиће се у једно и преобразити: спољне разлике — унутрашње јединство. Уметност, пошла је путем пионира и може се предпоставити, да је започет велики период апстрактне уметности, да је начелни преокрет у историји уметности један од најважнијих почетака духовног преокрета, кога сам ја своједобно назвао епохом Великог Духовног.

(С оригиналног рукописа превела Ина-Нај)

Василије КАНДИНСКИ

БАРБАРСТВО КАО КУЛТУРА

зенистима целог света

Није реч о барбарству каквог су га схватили Јелини, Кинези и Немци; како га схватају спокојно-културне даме (макар биле и фенимитскиње), нити како га схватају суптилни духови у папучама Гувернера Банке и шфа инквизиције. Није реч ни о примитивизму, ни о анархизму. И не мисли се о неком „повратку природи“, како је сентименталисао декадент Русо; нити о распојасаности, коју сањају блесави песници и револуционари под кафанским столом. Није ово ни „*Umwertung aller Werte*“ јер је свеједно: идели се ногама или главом.

Једном речју, не мисли се овде на барбарство као на антипод културе, већ на барбарство као културу, као оздрављење културе. Такво барбарство је неискрпна вечно подмлађујућа инјекција чистоте, стална дезинфекција убуђалих простора и електризовање усиреног духа. Нада све, барбарство је наше, неутољива жеђ за демаскирањем, за потпуном демаскирањем, ма зато и лице своје рођено морали здерати. Као такво, барбарство је, услед културе једна основна револуција, заклета буна против свих псеудореволуција. Да би се пак могло демаскирати (и себе и другог) потребно је моћи владати оним што се има (то не значи бити свега свестан). Нужно је дакле, не бити роб, што истовремено код барбара значи и не бити тиранин.

Барбари пре свега нису културтрегери већ ствараоци културе, и у односу према њој стоје као творци према делима, а не као културтрегери према својим хозентрегерима (Објашњење непримећене акробатије: антибарбарска култура је само срество и страх да гаће не спадну).

Изнад релативног појма, добра и зла, ми верујемо да је човек у дну себе добар, т. ј. сваки гест учињен апсолутно слободно, сасвим независно, ни у чије, већ у своје име, бољи је од целе намуцкане *слободе која пузи*. То је прафилозофија чистог постојања и у исто време једна етика несавладљивог бунта против свих лажних етикета; етика оних који ништа не поштују а *priori* а при томе су кротки и добри. Ми у томе налазимо праву аристократију: аристократију која никоме не смета, истодобно индивидуалистичку и социјалну. Ми смо осетили, видели, напипали да је та т. зв. култура, та антибарбарска култура прогресивна само *pro forma*, да се њоме примитивизам није дестиловао, већ само маскирао да би се што несметаније било *de facto* антикултурним. У човечјем је нагону да се што брижљивије маскира, сакрије, јер је човека страх видети себе голог.

Није дакле нимало парадоксално, још мање немогуће кроз културу доћи до барбарства, јер баш то, значи не одрећи се културе а не бити њена жртва. С једне стране крајњи идеализам, с друге основно братски нихилизам. Почетак *свој* тражити *идући напред*. Недавно је Европа вриштала од милитаристичких експедиција: Берлин полудео, Париз бљује од заноса, Москва раздира своје груди. За све то време ћелава култура у варијететима и салонима играла је шаха, дајући на коцку армије невиних. Победе и порази на фронтовима били су само узроци повећању оргија. Да су бар, ти оргијашки, смели признати себи и другима...

Свуда се шепури денди, тај псеудоаристократа, тај смрдљиви цвет украдене културе. Свуда на свакоме месту по једна пиљарица савести, по једна мењачница лажи, по једна

трговина поноса. У свему томе јасно се види да су прави ствараоци културе анонимни, а да је стављају под своју фирму антикултурни, антибарбари. Видимо да је култура, симболички представљено, истуцано месо: ко дебљи тај културнији. Нама те филоване бундеве и у сирћету смрде. Да би ипак задржала нос, а да не би осећала смрад, култура ужива кокаин, а сузе бедника претвара у колоњску воду за курве.

Изгледало би, према томе, да је барбарска етика против цивилизације. Али историјски материјализам је непобитан и барбари неће уназад, већ баш повећањем и унапређењем цивилизације онемогућити све њене злоупотребе. Проналазак барута починио је много зла али је он ипак експанзија духа допринео несравњиво више, него Дантеов проналазак Пакла, (кловет) Чистилишта и идиотског Раја. Радио и остали суптилни резултати егзактних наука постају све више комуникациона средства, која ће најзад морати — то је очигледно — или кулминирати друштвену неправду и антикултурну експлоатацију или остварити слободни, независни колективизам. Барбари су за ово последње.

Није то машинизирање душе. Техника је њен потребан луксуз. Барбарска култура свет никако не схвата као машину. Тежња научника, да свет тако „објасне“ само је за потсмех. Ми у томе налазимо чак и опасност: разочарење је сигурно, јер свака ствар у колико је „чисто материјална“ у толико је и „чисто духовна“. Барбари не могу бити жртва ни балаве сентименталности, ни баналног рационализма. Тиме се не искључује чак ни мистика, али ако нешто смрди треба га уклонити макар то било и тајанство, јер трпети стеницу под носом значи немати носа или и сам бити стеница. Остаје и даље мистика, чиста и тајанствена као снег из неког давног сна, мистика почетка и свршетка, најзад, мистика свега. Зато не налазимо разлога да човек не би могао бити мистичтар на ероплану, ако то може бити и на канабету.

Никаве филозофије не сметају етици културног барбарства. Може се безброј филозофских система слагати на столу а да не сметају чистоти међусобних људских односа. Ја могу бити, напр. пансексуалиста а да зато не пошаљем ни једну девојку у венеричну клинику. Јер, чим се виједно гледиште на свет, независно од етике, ма и покуша ставити у примеву, оно самим тим, добија карактер етике. У осталом и сама етика уједно је филозофија, јер нема универзалнијег појма од појма морала. Ту се морал ослобођава свих теолошких и политичких ограничења. Остаје човек сам, а у безброј односа са светом: моћ својствена само победницима културе.

Барбарство, дакле, није никаква канализација, још мање неки правилник за живот. Оно ослобађа личност. Та барбарско културна етика није условљена никаквим друштвеним уређењем, али је њоме условљено свако уређење у коме нема смрдљивог понижења и кукавног малтретирања. Ниједна класа није чиста. И један најбеднији пролетер може бити толики гад и ђифта као и неки ренџе. Ово је банална истина, али је важна.

Барбарин-антироб, антипиранин. Антипод свих хоштаплера, од Александра Малог до Шопенхауера Шопавог. Како је бедна сва она конструкција религиозних небеса! Како је наивна и мизерна сва она логика дуализма. Никада неће барбари ни покушати да зајду! Ову легендарну Вавилонску Кулу коју је Достојевски за увек срушио, а поћи, после Изана Карамазова и Кирилова, ма и један корак даље, значи збиља бити барбарин. Ми смо пошлци: вавилонска кула остала је за нама.

Барбарство има и своју метафизичку подлогу. Видели смо да је по Ајнштајну релативна и сама његова теорија релативитета, а фраза „све је лаж“ у исто време значи: све није лаж, јер ако је све лаж онда је лаж и тврђење да је све лаж. Затим, логички би се савршено тачно дало извести да смрти нема, док њу међутим не треба доказивати.

Осетили смо ми, да би требало целог живота само плакати: само тако би се спасли гротеске и комедије. Та немогућност дала нам је максимум храбрости. Полудели од невиности, постасмо барбари. Како парадоксално то звучи! Али ето: на супрот свему дивљаштву, нискости, подлости и свему гадном што је тако фино маскирано културом на супрот свему томе, ми иставаљамо своју пречишћену доброту и веселу слободу. (Барбарско културни дух илуструје се врло добро и његовим гађањем на смртну казну. Убиство може бити оправдано и галантно, али смртна казна ниједна.)

У уметности дух културног барбарства направио је читаву револуцију. Тако је уметност освајање времена — простора у коме да се изрази оно што се у датом времену — простору не би могло изразити. Уметност је максимум израза у минимуму простора и времена, шта више: израз (садржина — форма) мора бити смештен у тек освојени, за њега освојени, временски простор. Тај ритам освајања, преношења у други свет, ритам стварања, одликује уметност ма каквог иначе била рода или карактера. То нарочито важи за поезију, музику и сликарство. Стварању таквог сликарства много је допринео проналазак фотографије што је учинило сва копирања излишним и смешним. И музика је јако везана за технику али се њена асоцијација тонова све више ослобађа.

Поезија је најслободнија уметност и ту је наша највећа нада.
Београд, 3. октобра 1925.

Риста РАТКОВИЋ

ТРОФЕЈ -- TROPHÉE

ОДЕЛЕЊЕ ОПШТЕ ПОЛИЦИЈЕ

Управе Града Београда

Бр. 6222.

29. септембра 1925. год.

Београд.

Р.

У 36. броју часописа „ЗЕНИТ“ за октобар месец 1925. године у чланку „ХВАЛА ТИ СРБИЈО ЛЕПА“ поред осталог износи се следеће:

„...Заблуде празног национализма и моји снови о генију моје расе, разбијени су грубо и свирепо. Ти си их равбила, ти си их сама уништила својом масном песницом... Једном, твоје патње понеле су високо наша млада и бунтовна срца, која си ти одгајила. Али твој кукавички побачај, кога си извршила са нама, вредан је само наше горде патње и наше узвишене самилости — можда чак и опроштења. Ми хтедосмо да те опремимо чисту као младу — за сватове нових идеја и новог човечанства. Али јаво, ти нас давиш својим сопственим рукама, Србијо лепа... Забадава, забадава! И у твојим смртоносним канџама, ја пишем само истину: лаж је да ми страдамо ради својих грехова, Србијо... Да Србијо ти си изгубила своју равнотежу. Ја заправо и не знам, да ли ти уопште постојиш и где се очитује твоје постојање?... Зна се: у име твоје Србијо, ми смо већ дуго привезани на срамни стуб времена. Ми смо поплуванци, унижени, исмејани. Ми смо презрени од свих оних које смо ми презрели. Не питај зашто -- ми не знамо. Свеједно. Хвала ти Србијо лепа!... Твоји плодови су слатки као отров а твоје семе је плодно као песак сахарске пустиње. Чему да се трајно лажемо? Све што је ново и што је младо у теби, мора да се осуши у котлу политичког блата, које без престанка прска наше чисте образе. Политичко блато је цела душа и цело срце твоје, још увек, несрећна Србијо... Зашто су била она гола човечја страдања, под сугестијом твоје прошлости -- за твој живот и за нашу будућност тобоже -- грешна, кћери балканека? Зар су доиста узалуд биле кише наших суза и тешка грцања -- у сумрак твој девестопетнајесте? Зар све то зато, да ми „пречани“ под твојим кровом будемо стџанци, али без баснословних привилегија, које уживају сви међународни пустолови, крстарећи нашом земљом, као последњом европском колонијом?!... Да бежим од твоје лепоте? Не! То би био узалудан посао. Да бежим иза девет брда, сакрио се неби. Каквих девет брда? Најзад, иза девет сфера и преко девет океана мораћу да бежим ако нас и даље будеш хранила хришћанским пресним лажима и твојом наказном лепотом. Мораћу да бежим ако ме и даље будеш прогонила својим божанским гресима: између тамнице и луднице, између глади и самоубиства... Твоје дно је плитко, твоји су греси дубоки... у теби нема више слободних и бунтовних духова, у теби нема слободне мисли, у теби нема слободних људи. Зашто? Зашто не допушташ да твоји песници слободно мисле? Зашто смо ти мрски сви ми, који не умемо да пужемо испред твојих ногу? Зашто су ти мрски генисти, који сеју ново семе духовне слободе и културне независности, који сеју здраво семе да би се што пре одгајило свима нама, наше заједничко дете -- човечанство!? Зашто су ти најмилији придузи и ласкавци? Најзад, зашто су жандарма и политичке партије и њихово законито чедо корупција -- срж твоје културе и цивилизације?... Уа!.. Љуто нас пеку све твоје патње и сви твоји болови... А слава твоје дивне демократије доводи нас до најдубљих очајања... Хвала ти Србијо лепа!... Јадна је твоја демократија! Твоја демократија је сиромаштво духа, срамно неваспитање и одсуство сваке цивилизације. Ох, како је мрска само твоја национална и званична псовка -- која се чује из устију дечака и девојака, која се чује из устију кочијаша и краљевских министара. То је срамно, срамно, срамно!... Ти си увек пролазила оглушена крај мене радника и гладника, нафракана као париска кожота. Твоји су се слугани само смешили а твоји полтрони трљали су дланове. Тако данима, тако месецима, савладан од глади, ја сам се грчио пред вратима твојих каљавих министарстава, плакао сам од горчине и неправде у затвореним кабинетима, падао сам у крило твоје тврде београдске калдрме. А ја нисам био сам. Још нас је било. И још нас има. Хвала ти Србијо лепа!... Али ми нећемо да будемо ни твоја раја, која треба да плаћа данак у крви и данак у глади -- зато, што смо радници твога напретка!... Проте-

стујем, Србијо, бацам теби у образе прљави плашт и смрдљиве пелене твоје бедне деце... Има само људи и нељуди! Сви сте ви за мене — нељуди? А сви заједно сачињавају оно тужно балканско вретено што се зове Србија или Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. И зато Хвала ти Србијо лепа!...

Како се у горе наведеним инкриминисаним изразима изазива мржња противу државе као целине, јер се Србија идентификује са Краљевином С. Х. С. у изразу: „а сви заједно сачињавају оно тужно балканско вретено што се зове Србија или Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца“ то на основу 19. закона о штампи у вези чл. 13. и 138. овоземаљског Устава, Управа града Београда

РЕШАВА:

Да се часопис „ЗЕНИТ“ бр. 36. за октобар месец 1925. године забрани и његово растурање и распро- даја спречи.

О овоме известити главну пошту и пошту на же- љезничкој станици да лист задрже од експедиције до судске одлуке.

Решено 29. септембра 1925. године у Београду.

Деловођа—писар,
Жив. М. Симић.

По наредби
Управника града Београда
Помоћник Шефа Опште Полиције
Мил. Аћимовић.

Управа Града Београда актом својим Бр. 6222. од 30. септембра 1925. год. спровела је овоме суду на размотрење своје решење под бр. 6222. од 29. септембра 1925. год. којим се узабрањује часопис „Зенит“ Бр. 36. за месец октобар 1925. год. за то што у чланку „Хвала ти Србијо лепа“ изазива се мржња противу државе као целине, јер се Србија идентификује са Краљевином С. Х. С. у изразу: „а сви заједно сачињавају оно тужно Балканско вретено што се зове Србија или Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца као и даље у изразима:

(ПРЕДЊА САДРЖИНА)

РАЗЛОГ СУДА

По размотрењу решења Управе Града Београда Бр. 6222 од 29. септембра 1925. год. којим је узабрањен часопис „Зенит“ Бр. 36. за месец октобар тек. год. Суд је нашао: Да се у реферату овог решења цитираним инкриминисаним изразима не изазива мржња противу државе као целине — чл. 19. зак. о штампи у вези чл. 13. и 138. овоземаљског устава — те се према томе а у смислу чл. 21. закона о штампи предња забрана часо- писа „Зенит“ има ПОНИШТИТИ.

На основу свега изложеног и чл. 21. чакана о штампи Првостепени Суд за град Београд

РЕШАВА

Да се решење Управе Града Београда Бр. 6222. од 29. септембра 1925. год. којим је уза- брањен часопис „Зенит“ Бр. 36. за месец октобар 1925. год. ПОНИШТИ о чему реше- њем у препису известити Управу Града Београда и одговорног уредника поменутог ча- сописа, писати Главној Пошти Београдској као и пошти на жељезничкој станици да је забрана дигнута.

Решено у Првостепеном Суду за Град Београд 30. септембра 1925. год. Бр. 42403. у Београду.

Деловођа—Писар,
Ст. Нешић.

Председник суда,
М. Петровић.

Зенитизам и књижевни пикавци

Споредно је, са којом се реченицом почиње неки напис. А нарочито је то споредно, када је реч о књижевним пикавцима, који су према своме свромаштву — и књижевни ка- чаци и књижевни парасити. Доиста, споредно је што пишу умни патуљци о уметности или што пишу мајстори „београдског стила“ о нама као песницима или о зенитизму као светском покрету и новом поглављу наше књижевности. Сва њихова неубројива бун- цања, радо ћу да одбијем на чист рачун незнања а још рађе на рачун њихове умишље- не величине, каја је својствена овима који су се родили сасвим импотентни. Најрађе праштам свима све заблуде у име одсуства сваке мере неталентованих песника, непи- смених писаца или идеалних незналица — критичара! За зенитисте није ништа забав- није, од парциалног читања свих могућих ђачких написа тог нашег свекултурног и аутохтоног тројства: во има глупости, за- висти и незнања!... И ми се много смејемо јер, смех је најздравије млеко нових песника над прастарим гресима и заблудама наших савременика.

Српски Књижевни Гласник

Зар није смешно, кад неки безимени а пот- писани писац објави напис (у наставку!) „Оригиналност у књижевности“? (С. К. Г. 16 окт. и 1. нов.) Из тога написа најјасније произлази, да је конфузан, пошто је то неизбежна последица, кад пише књижевни пикавац о оригиналности. Према његовом „умном“ уопштавању, које је својствено свима незналицама „може да бидне а мо- же и да небидне“. (Није лако изражавати одређена мишљења о сложеним и новим по- јавама у нашој новој књижевности, чији је зачетник и борац часопис „Зенит“ и покрет зенитизам!) — Споменути напис је класичан пример пилећег мозга и кокошјег кокода- кања на буњишту наше књижевности а још класичнији пример шарлатанске слободе, којом се размеће непоменути писац, гово- рећи о новој у нашој књижевности. У ствари, он говори о епигонству новог код нас, о епигонству зенитизма, што нас нимало не изненађује, јер, празно епигонство је заводљиво и ближе од магичне оригинално- сти. Није нам ни на крај памети, да будемо незадовољни: овај напис је само доказ више, да наш рад није био узалудан и да утицај „Зенита“ и зенитизма на савремену књижев- ност није фантом, него огањ, који стално гори и прети својом ватром — да сажеже све мумифициране и ушкопљене мозгове.

Сем завидних признања и утицаја зенитизма, у свету (од којих толико стрепе наши не- пријатељи) има данас много доказа за ово мишљење. Али, да „сви наши књижевни по- крети, уколико се као покрети могу да издвајају и разматрају, били су изазвани са стране“ — очигледна је нетачност, незнање и обмана блажених и стрпљивих читаоца „С. К. Г.“ Од њих се савесно и систематски крије зенитизам и зенитистичка поезија, дух зенитизма и његов геније као лепота хану- ме од жедних погледа живих људи. Упамтите незналице бар ово, да је зенитизам (који је постао светски покрет!) „домаћи производ“ и да му је покретач чистокрвни Србин са Балкана Љубомир Мицић.

Уосталом, оставите се ћорави посла сви књижевни пикавци. Има још много да учите и слушате, јер независно мислити — зато ви нисте ни способни. Ваше профе- сорске бајке, за малену децу о „недоврше- ним интелигенцијама“ и „збуњивању читаоца“ — фразе су, неозбиљне и дечачке. То је ис- кључиво ваше право и ваша привилегија — уз помоћ „београдског стила“ и ваше све- тописмене штампе. Ви сте у мистификацији ненадмашни и бројем сасвим надмоћни. Ми смо вам много благодарни, јер доиста драгоцени су документи „С. К. Г.“ На ње- говим странама може се прочитати и ово: — „критика сама није дала неких нарочитих оригиналности, али је она боље но икад код нас зашла по проблемима и тиме иза- зивала и стилска оригинална стварања“. На здравље! Или ово: — „Садржина умет- ничког дела развија се у организативној способности уметника, да сагледа, по- веже и собом обоји садржину. Ту је ори- гиналност“. Ваистину оригинално!

А у једном од старих бројева „С. К. Г.“ (16. јан.) пружио нам је уредништво тог акцио- нарског часописа нове документе о празнини благородног уваженог господина Богдана Поповића. Његов напис „Валт Хвита и Свинбурн“ опет је ново разголићавање једне усирене величине, што смо ми утврдили у 22. свесци „Зенита“ 1923. год. поводом ње- говог написа о приличној пластици. Овај нов напис, немилосрдно потврђује наше старо мишљење о празнини ове умне уседелице. Садржина тога написа, од прилике је ова: чујте браћо Срби, „Свинбурн, — аристо- кратског порекла син оца адмирала из чу- вене породице!... Свинбурн, који се дружио с најбољим људима свога времена у Енгле- ској и Француској... чије је песништво — пуно боје и музике — сјајна оркестра-

ција тонова с вагнеровском полифонијом. (Ох, каква дебела фразетина, без замерке!) А „Хвитман је син једног дрводеље... који је свој осредњи дар хранио шетњама по обалама, друмовима и шумама... Од таквих не могу постати Шекспири, Милтони, ни Свинбурни“... има „ону природну љубав према природи у којој живи; и ону симпатију према ништима, „невољним и потиштенима“, зато што је и сам из њихова реда. Али отуда и његова мислена неоригиналност; отуда је Хвитмен само демагошки мислилац за народ, радикалски, проливени оратор без везе и методе, „песник“ без песама и стиха и музике... Отуда се он невинно хвалише у својим делима, јер скоројевини морају увек да се испрсе“...

Ово је написао један бедан Србин и професор београдског универзитета, који је превео неколико страна блутових клеветана једног енглеског аристократе о великом песнику Витмену, поносно додајући да „његово је мишљење и наше мишљење“. Тај комични српски „аристократа“ потписао је поменути напис пуним именом — на срамоту свију, на срамоту нашу и на срамоту недужне нације, која га је овако шупљег дала и изродила. — Сигурно је његово царство небеско!

Смејите се зенитисти! „С. К. Г.“ је због обиља сваке мудрости и знања — наш најшљивији лист — без конкуренције.

Нови књижевни лист

И ова нова гљива, која претендује да буде „модерна“ спада у исти род. Само она сирота не заслужује, да буде шљива и зато је вредна сваког нашег сажалења.

За нас није никакво изненађење, да се покрећу или обнављају часописи, са антизенистичким програмима. „Нови књижевни лист“, који се најбоље представио са својом насловном страном и неписменим написима, не уме да разликује ни појмове. Напр. он хоће да каже „модернизује“ а стално пише „модеризује“. Шта ћемо? Доиста, треба подвикнути: модерирајте се, господо! Јер, на странама овога часописа за берберску књижевност, има и следбеника зенитизма (М. Настасијевић) и зенитистичке идеологије (Милош Ђурић, за кога се зна, да је објавио књигу о „панхуманизму“ под утицајем прве фазе зенитистичког покрета!) Има надаље приказа, који смрде од неозбиљности и неодмерености, а све у жељи „модеризирања“ и чишћења (са нечистом метлом!) — пошто се — „данашња књижевност гуши у страховитом корову: футуризму, зенитизму, симболизму и т. д.“

Ах, бедни полуписменици! Да ли сте ви и када мислили штогод о тим речима, које тако лакомислено просипате по невинној хартији? Одговорите нам најпре — знате ли ви — што је зенитизам?...

Политички Гласник

Овај млади часопис спада у ред најозбиљнијих и најписменијих књижевних листова у земљи. Он, поред књижевности, и сувише често — бави се политиком. То му је једина и највећа мана. Писац, у главном његов уредник, искрен је у исповедању својих (и туђих!) мишљења и начела, што свакако треба похвалити, као реткост. Десило се додуше, да је „Политички Гласник“ у 27. броју од 22. окт. донео и један напад на дуг напис у рубрици „Политичка библиотека“ — о једној књизи, која има књижевне претензије. Та услуга није малена. Тек, услуга је пријатељска, па ма каква она била.

Књига, о којој је ту било дугих и ласкавих речи, по нашем нескромном мишљењу спада у бакалинске и надрикњижевне мистификације првога реда. („Поводом уметности Синише Кордића“). Замислите, место гротеске, што би се према наслову књиге требало очекивати, испаде „студија“ о једном маљушном и безначајном песнику, чије сам име најалост, сасвим заборавио. Али ето — зли удеси на све стране: ни та „студија“ (ха!) „о дубоком песнику — филозофу“ (ха! ха! ха!) није лишена моћног утицаја зенитистичке идеологије. То је једино, на што хоћемо да упозоримо — нека се присети мало Г. Момир Николић — јер готово све оно што је хваљено у вези са Балканом и варварством, заудара по „корову“ зенитизму — од кога хоће да чисте нашу књижевност сви они, који ни себе нису очисти, од злогласног „корова“ — зенитизма.

Хај, хај, дигоше се туке у ајдуке!..

Мисао

И „Мисао“ спада у род часописа. То доказује и свакодневни оглас у једним поподневним новинама: „Велики књижевно-социјални часопис „Мисао“, уредник Сима Пандуровић — „Мисао“ је најомиљенији, и најугледнији часопис, и културна потреба сваког културног човека“.

Ми немамо ништа против тога, јер је то доиста тако — према свецу и тропар! Али, ко би могао и у сну сневати, да би уредник тако угледног часописа могао бити потрзан на суд — ради разних културних подвига, па чак и ради — плагијата.

Да не заостанемо у култури и социјалном васпитању, ми смо покатак читали и тај часопис — ако се је тицало штогод зенитизма или зенитиста. Тако у св. од 16. јан. поводом зенитистичког романа Маријана Микца: „Феномен Мајмун“, нађосмо и овај културни докуменат: — „То је гомила бесловесног трабуњања, прошарана у књизи разним типографским чудима и шарама (!), штампаној свима типовима слова (!), недуховитој, неинтелигентној, досадној и глупој... Књига је тако лепа, да изгледа да ју је писао какав мајмун, него човек“. Бриљантан стил! Овај приказ, који је пре свега доказ културности, врви од подметања и лажи, а није ни потписан. Међутим, у истој свесци Г. Пандур. Сима бранећи се од напасти Г. Стефановићеве оптужбе, пише ово: „разни аноними, за које Шопенхауер каже да их треба, с обзиром на њихов занат скривених непријатеља књижевности, титулисати речима „Господин Нико“ или „Господин Битанга“ из тога и тога листа“.

Дакле, молим Вас Г. уредниче, изволите нам у „Мисли“ саопштити, — који је то Господин Нико или Госпођа Битанга писац горе наведених глупости — и ко је тај Ваш сарадник? Ако сте којом несрећом ви то сами, онда не тражимо одговора.

Али има још и забавнијег материјала. „Мисао“ од 1. окт. 1923. има уредников чланак „Данашње књижевне оријентације“, који би се могао назвати и памфлетом против свега новог у нашој књижевности. Пандур. Сима пише ово: „код треће групе писаца, једном покрету који је настао тек после рата и који је дошао са стране (sic), — ствари стоје управо наопако. Више експоненти једне политичке него какве књижевне и уметничке идеологије, писци ове групе имали су највише смелости, а најмање вредности“.

Ова подметања и ове подвале су ненадмашне. Зар не: „један покрет“ то је зенитизам! — „писци ове групе“ то су зенитисти! Зар не миришу горњи цитати по кукавичкој и прљавој денуцијацији?

Али зато, неколико страна иза овог пандурског гледишта на „један покрет“ налази се напис неког Велмара Јанковића „Дози-

вање Хамлета“, чија је главна нит — зенитистичка — у питању Истока и Запада, у питању „здрог инстинкта наше расе“, у питању „приближавања опште — светском“ тј. у питању „оригиналног израза“ — и тако многих других зенитистичких зрнаца. Тај чистунац, прежива ту зенитистичку идеологију Исток — Запад већ неколико година, готово у свим својим написима. (Види фељтоне покојног „Препорода“ и покојног „Новог Ласта“) Овај сисавац зенитизма био је устут шеф кабинета Мин. Просвете 1924. И тако, у том културтрегерском часопису, око кога су се купили некада сви они, који су као гњиле јабуке отпадали од здравог и плодносног стабла, часописа „Зенита“ — који су нас следовали или подражавали, сваки се је прославио у антизенистичкој борби, на свој начин. Такође сам пређашњи уредник (Ранко Младеновић), који је смерно али без успеха, нуђен за сарадника „Зениту“ још док је био швајцарски студент — он се је прославио својим бунцањима о поворишту и драми, и својом каријером. За своје епиговство награђен је најпре секретарством у Нар. Позоришту, а данас је — шеф кабинета Министра Просвете. (Ту лакајску титулу носио је и садањи уредник „Мисли“) Доста, овај пут је примамљив за све ефемерне и неталентоване књижевне пикаваце, а и најбољи је доказ, да је „Мисао“ ипак — социјалан часопис! Јер „Мисао“ је фабрика шефова за кабинет Министарства Просвете. Лиферује по умереној цени.

Све је то привилегијасано и допуштено у нашој књижевности. Ситни људи, ситни таленти, ситне амбиције! Ругати се „Зениту“ и зенитизму — умију они то срамно и бестидно. Огласити зенитизам за мртваца, а на његов крст и заставу прикачати своје гњиле плодове — умију они то без савести и скрупула. Не пропусте они никада прилику — а да се не баце блатом на наше образе и на наш рад — од кога и они животаре. Али, ми ћемо и даље умети да се боримо и да се бранимо од — књижевних пикаваца, парасита и платијатора.

(Наставиће се)

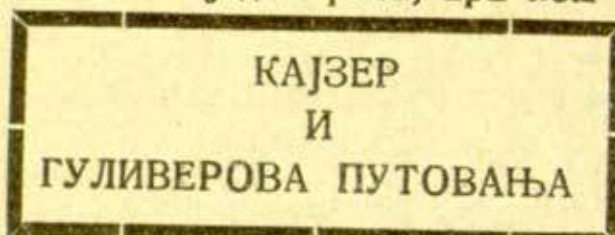
Љ. М.

„У Паризу има културних људи али нема културе. Културни људи су у таквој мањини — као да сте просули чашу вина у Атлански Океан“

Бранко Ве ПОЉАНСКИ

Ф И Л М

Један филм, при ком нам се намеће књижевна паралела

Филм откривања света, живота и свих његових могућности. Филм 1,500000000 Кристофора Колумба! Филм који тражи излаз из данашњег унутрашњег сиромаштва. Свет се врти. Око сунца. А ово око неког другог сунца. Дан и ноћ. Умирање и рађање. Плима и осека. Тачношћу Зенит часовника полази мој ујак, дневно у 8 и 35, на W. C. Ујутро иде жена на пијаци, затим се кува, једе, перу судови, једе, кува, W C., спава и т. д.

Наједном: Интеромпт. Негде, нешто у механизму стане. Машинерија револтира. Напоље — ван себе!! Девиза је: ван круга!!

Прекинути ланце који вежу човека на вечно једнак ритам од 24 часа — пукнути револвером у центрум тог система, у фантама мајмуна који држи све те ланце и који нас сили у јарам 24 часовног дана.

Ево: овде почиње филм.

Он: чиновник, смирен дом, чека се вечера. Сенке са улице, рефлекси ноћи, фантами ноћи играју по плафону, заплићу се све живље. Дрмају, буде, ударају по деценијама, старим наслагама његове душе, навикама и обичајима, бедношћу и сивошћу свакидашњице, апелирају на праинстинкте панживота, покрећу машту, скидају семафоре. Премећу шине и постављају их на друго место према другом циљу. У неодређеност. У хаотични интегритет живота. Данашњег живота. Улице.

Из трепетљивих рефлекса искристализују се садржаји чежња: бес брзине, еманципација од силе теже, еротични смех једне надкурве, симфоније машина, урнебесни крик сирена, рингелшпила и релвеја — Живот. И повуче га.

Он, чиновник, трабант и статиста Њег. Вел. Навике, револтира, и полази да открије свет. Живот.

Улица је филм његове Одисеје и Енејиде. Он открива. Испрва сасвим безлично. Ко гледалац, ко једина публика у великом амфитеатру живота.

Чуди се. Ненадмашиво се чуди. Та, зар да он то све по први пут гледа и види? Зар је то та улица којом је он пролазио, пуних 17 година, 4 пута дневно, у канцеларију на ручак, у канцеларију на вечеру. Зар су

то ти фијакери, бицикли, аутомобили и камиони, од којих се је уклањао, у којима је дневно гледао своје непријатеље који ће га смлатити при сваком прелазу улице?! Зар су то ти излози, дућани, базари и радње у којима би годишње купио по једно одело и 1 пар ципела, а сваке друге по један шешир?! Зар су то ти људи који би га гуркали у трамвају право онда, када је читао у новинама нешто занимљиво? Па зар он није видео, да је живот увек нов, занимљив, хиљадогуб, калейдоскопски шарен, сваког момента — други живот! Глед за животом!!!

Он, до тада посматрач, који се свија у чуђењу клаунским перипетијама, коме очи на махове постају велике ко планете, које би могле прогутати ту земљу, коме се ноздрве шире, да увлачи мирис бензина, нафте, котија и страшног зноја — он да иступа и баца се у тај живот: неспретно, ћошкасто. Напред, напред ступа гренадир живота. У руци кишобран, на глави халбцилиндер 1848 године. Маршира, скаче, рони у вртлогу живота, улице. Чезнутљиво голе руке жељне пара, увијају се око њега и увлаче га у утробу ноћног бара. Он се свија, врти ко чигра, оболи од морске болести живота, долази к себи, нестаје у страсти коцке, губи, изгуби све: новац, поштење и прстен, симбол 15 годишњег брака. Из сивих катакомби проституције и злочина извлачи га полиција — оптужују га ради злочина. Руке праведности згрче се над њим пуне претње и његова ушеса већ чују ванредна издања новина: „Сензационални злочин“ чиновник Х. 37 година непрекоран и реван, убија из љубоморе, у стану једне проститутке. Ванредно издање! Ужас, катастрофа! Он није дорасао пунокрвном животу! Једна ноћ га је убила.

Кајиш — железна шипка, врат.

Но он није крив. То, сем убице, у том часу добро зна и полицијски писар.

Ујутро, кости ноћи облећу, клепетају улицом. Мртва улица.

Он се враћа. Бродоломац. У сигурну луку и у вечни круг. Машинерије заклепећу, сви зупци опет добро држе. Трансмисије се разапну, и механизам се опет стави у старо кретање — док се једног дана не баца у старо гвожђе.

О свему томе пева Груне у једноноћној одисеји човека 20. века. А Еуген Клеффер, као чиновник козмлоса поставио је себи незабораван споменик у историји филма.

Т. К. ФОДОР — Београд

Крвави забоји дивљака на врата новембра

Већ је несносно загушљиво
Од дерања и испаривања
Побуна удара о прозор
Тамбуре
Колика мрачност у окнима
Бесмислено зурење у окна прљава

Неће помоћи, неће!
Колика пропаст прети
Кроз чађаве димњаке!
Колика светлост промиче
Из даљине у улице!

Удара бубањ о мозгове
Мозгови катарке ваше пуне су
Профанисаних застава

Траверзе, другови, радници
Ноћу ја вас чујем.

Сви оглашују (фењери на раскршћу!)
Заставе. Заставе црвене
Клецаве су ваше маљаве очи
Нема звоњава за преране смрти

Буна

Стојте, стојте редови чврсти
Кроз задах крви и помрачена светла

Откуда љубав у закасло вече
Светитељице зала
У теби моји снови постају
Крвава бомба јер
Народ је отровна храна сулуде земље

Јуче сам нашао бога
На далекој цести
Већ је сувише усијано тело
Бога — бунта
Човек — колико је „ја“
Истина моја — мрзим.

Одмаздо колико ножева
Кроз твоје срце? Доста! Стојте!
Даљино света, пресвета
Ти ниси сан — даљино крвави комад срца.

На основи мостова жељезних
Кроз пожар улице пронеси песниче
Понижених, увређених, потлачених
Пламени комад земље.
Зашто из пећи само предсказане
Црвенога сунца?

Земља: рођена, свијена, згрчена,
Огромна, крвава, узвишена
Земља: пространа

Ко би у час поноћнога сунца забио
На улазе, олгаре, свећнице
Болница
Крвница
Лудница
Уздаха
Електрични комад
Пробуђена тела?
Ко би кутњацима узјахао
Прогутао
Запаљено сунце?

Г. В. Авакумовић

Народу Северне Америке

Ја поздрављам отмени америкашки народ у име младе рифанске нације, која за љубав слободе, подноси несреће рата. Рифанци се надају, да ће једнога дана постићи положај, аналогно нашем — положај, кога сте стекли снагом ваше борбе и жртвама, које беху потребне, да се остваре ваше тежње — у времену када сте били исто такви као Рифанци, у доба младости. Има већ четири године, откако се моја нација, упливисана вашим принципима, бори за независност и спремна је на све могуће жртве. Јер, ма ко устрада на правом путу, доћи ће сигурно своје циљу.

Користим се данас приликом, коју ми је пружио један од ваших журналиста (човек племенит и широког духа), ја вам шаљем моје поздраве. Здравео!

Мухамед Бен АБД-ЕП-КРИМ

привремени регент рифанске републике

„То је једна ствар, јединствено трагична, што су неутрални народи спречени, да дигну свој глас у прилог Рифанаца. Овај народ никада није био освојен. Он се бори за свој живот и за своју слободу. Абд-ел Кримов апел, на мене је утицао врло живо, пошто ми се овај човек учинио врло искреним и не тражи ништа више, сем правду и право, да његов народ може да ужива своју традиционалну слободу. Ја желим, да влада Уједињених Држава понуди своје услуге. Ако их Француска одбије, ми ћемо у најмању руку учинити оно, што будемо могли, да учинимо крај овом нереду. А ако Француска продужи ова непријатељства, она ће сама сносити одговорност. Већина борби последњег деценија, то су устанци подвржених народа, који траже, да се ослободе туђинског јарма“.

«Clarté»

Сенатор БОРАХ

председник комисије за спољне послове у Уједињеним Државама

Београд без архитектуре

(Овај чланак написан је на молбу уредништва „Bouwkunde“, часописа за архитектуру у Антверпену)

Да вам напишем писмо о нашој архитектури? То је тежак посао. Доиста, не могу тачно да се одредим: за постојање архитектуре или постојање обичне грађевине. Изгледа ми, да ћу бити најближе „уметничкој истини“, ако тврдим — Београд је лишен модерне архитектуре, односно: савремена архитектура не постоји у нашој земљи. Има много оправданих разлога да је тако. Очигледно, разлози леже у трагичној прошлости и свирепој историји. Али, још више има неоправданих разлога. Оне леже у осуству сваког културног и уметничког васпитања моје средине. Ова средина почиње тек, да се еманципује од патриархалног живота, а према томе — где је још еманципација од патриархалног гледишта на културу уопште. Где је то?...

Постојала је некада, у XIV. и XV. столећу највише, манастирска култура. Она је била исход и заход целокупног културног живота и писмености српског народа. Утоме периоду, када су Византија и Грчка — биле готово сасвим исцрпљене, развијала се је архитектура српских манастира, у својим неслухеним замасима. Бројни споменици сачувани су још и данас, и ако у најгорем нeredу и опадању. Тај период т. зв. „византијског стила“ а можда и најбољих фрески које уопште постоје у свету, то је једини период српске архитектуре. У нашој балканској земљи, то су једини споменици архитектуре, у правом смислу ове речи. Јер ипак, Турци нису доспели ни успели, да баш све униште. Поред свих других неправди на рачун наше некултурности, нама је учињена можда највећа неправда, баш у вези с овим културним споменицима, који још од давнина најбоље сведоче наше велико варварство.

Ако је било утицаја византизма, али било је на све стране утицаја и средњовековног србизма. Утицај је био изменичан и узајаман. Има нових путева којима ће се моћи са свим јасно доказати утицај српске манастирске архитектуре и живописа не само на Визант него и на италијански Ренесанс а такође и на руску архитектуру и сликарство онога доба. Неколико година пред рат, форсиран је у Београду т. зв. „српски стил“, који није дао резултата. Хтелo се је проследити у правцу традиције чистих плоштина и изменичне полихромије. Међутим, те покушаје вршили су дилетанти имитијући, а не стварајући. У томе и лежи цео неуспех и одговорност за ову савремену епоху НАКАЗА, које нас окружују у облику кућа. Данашњи Београд је стовариште свих могућих отпадака. То вреди за савремену архитектуру највише, више од свих области продукције и манифестације духа људскога.

Београд је монументалан по својој историјској прошлости и по свом природном положају — али то је све....

Млади и модерни Срби воле да говоре: Београд је балкански Њујорк! Али, далеко од тога. Његова спољашност је доиста импозантна, али зато и тим више његова унутрашњост запрепаштује. Израђено је неколико хиљада кућа после рата. Наједна од тих кућа није испод 5 или 6 спратова. И нажалост, готово ниједна нова кућа у Београду не носи печат архитектуре. Све нове београдске куће делују, као куће од ишараних карата, са венцима. Нисам видео, можда сашо једну или две грађевине, на којима се може видети бар нешто чистог поља или нешто од бетонског карактера. Без орнаменталне фасаде или сликарских „украса“, немогуће је замислити ма иједну београдску грађевину. Свака грађевина (прописно!) добива и своју „главу“ т. ј. завршава обично са готским торњем или каквом другом ругобом. Сасвим је ретко, да би се радило чистим луком „византијске“ куполе, чиме би се врло успешно могао користити и савремени урбанизам у новој архитектури. Није никаква реткост, да на врховима београдских „небодера“, једва заштите неке млеке вазе од 1 метра и неке плитке урне, у којима би једва могло да стане — литар воде. Најобичније су типичне „скулптуре“, које вас потсећају на оне многобројне фигуре из разних ботаничких башта. А поред тих огромних наказа потпуно лишених свих размера нове савремене архитектуре и архитектуре уопште, у многим улицама чубе старе приземне кућице, још из турских времена. (Сасвим је погрешно називати те куће „турским кућама“!) Има их неколико, које доиста представљају примјер једине архитектуре у Београду: са својим чистим површинама и одличним распоређењем форма и димензија. Еуртка: овде лежи нов, балкански стил архитектуре! Али, то за сад није од важности. Без икакве шале и злобе, у ред најлепших грађевина и архитектуре спадају војничке касарне и само једна црква, скривена међу дрвем. Та црква је грађевина чистих белих површина, са неколико једноставних кубета. Поред горе поменутих малих балканских кућица, ова црква

представља сасвим пречишћену форму: ЗЕНИТИЗАМ АРХИТЕКТУРЕ! Она је лишена свих византијско-грчких декоративности и неукусне орнаментике. Она је гола и чиста, као наша песма.

Дакле, са врло малим изузетком: београдска архитектура је гротескна и она најчешће има карактер накаге. Она пружа доминантан израз једног прљавог духа: ратних богаташа и зеленаша сваке врсти.

Са зенитизмом, који је у одлучној борби са свим културним заблудама ове земље, успевамо постепено — тек, да отварамо очи. С обзиром на архитектуру као реализовање, још је далеко време, у коме би зенитизам могао помишљати на директан утицај, при извођењу самих дела. Са жалењем могу само да поновим оно, што сам у „Зениту“ написао 1922. године: дошло је НОВО време, намећу се НОВЕ могућности, али упркос свега, наша архитектура је старог „стила“ — иако нам је судбина наменила, да се изграђујемо у најуметничкијем и најстваралачкијем времену.

Београд, 20. маја 1925.

Љубомир МИЦИЋ

„МИ“ НА ДЕКОРАТИВНОЈ ИЗЛОЖБИ У ПАРИЗУ

Париз 30. октобра 1925.

Каква је међународна изложба декоративне уметности у Паризу? Све то, може се видети у неком базару у Кнез Михајловој улици, дабоме у малом. Има до душе један павиљон, који не представља никакву државу, али зато представља уметнички часопис „L' Esprit Nouveau“. Павиљон је прост и одличан. Кроз његов плафон израсло је дрво. Уредили су га уредници поменутог часописа *Ованфан и Жанре*. Доминантан положај у павиљону заузима архитект *Корбизије*. Он је изложио напрт за велике градове будућности. Изложени су и сви бројеви самог часописа, са неколико слика аналитичко-кубистичких. За мене као зенитисту, интересантна су још, можда свега два павиљона — „наш“ т. ј. С. Х. С. и руски павиљон од *Мельникова*. Руси су правилно сватили свој положај на овој изложби. Они су показали скромност, која је савременој Русији потребна. Постигли су тиме један од најјачих ефеката. Архитектура павиљона, најинтересантнија је на целокупној изложби.

Неколико корака од руског павиљона, налази се павиљон краљевине С. Х. С. Прво, што треба да кажем, да тај павиљон није наш — он је хрватски. Ја као зенитиста, имао бих много разлога да будем антихрват, али, то је споредно. Ја то у овај час нисам. Само морам да нагласим: наша држава је све пре — него хрватска. Наша уметност је све пре — него Кљаковић, Бецић и Бабић. Наша архитектура није никакав Иблер (Уосталом, чудим се, како сам и упамтио ово „хрватско“ име овога „конструктора“ — Ибл-ер!) Као српски „империјалиста“ и зенитистички песник, морам протестовати, против овакве криум-

чарске работе. Што Хрвати беру кајмак са млека нашег политичког и уопште јавног живота, то ме се за сада не тиче, пошто нисам политичар. Али овде је реч о уметности! Шта је то „ми“? „Ма“ на декоративној изложби у Паризу! Нас има 12 милиона, а на изложби представља нас неколико културтрегера из Загреба, неколико Руса и — Јован Бијелић — за кога је врло тешко дознати, ако га нарочито не тражите. Ах, да — како сам само могао да заборавим: Томислав Крижан био је кум овога наказног детета, које има реп — а глава му ни не постоји. Несрећни Г. Крижан. Та није ни он крив, што је „славан“ жив. Па ко сноси кривицу? Можда Шурмин или Бранко Шеноа, начелник уметничког одељења?

Када би постојала полиција за чување уметничког морала, сви ови наметљивци морали би бити похапшени. Ван сваке је сумње, да је на челу овог дивног културтрегерског друштва био невидљив „дух“ несрећне „хрватске револуције“ — бивши аустријски кадет, а данас — познати и „гласовити“ хрватски, домобрански „геније“. Фамозно! Ово дете изгледа, као да није било у — својој матери. Најзад, ако је и о томе — доста је. Моје сажаљење српској декоративној уметности... Има ли још чега на овој изложби? Да, има клозета и женских гаћица. Има звона, која звоне, да вам мозак шуми као фабрика. Има и вртешка „*Carrousele de la vie parisienne*“. А Сена? Сена тече црна испод мостова. Водоскоци шуме и рафиновано мењају боје свога шума. Разуме се, Париз је врло поносан на ову изложбу. Зашто да и не буде? Сви су лудаци поносни од уображења — да су краљеви.

Веома је пријатно бити паметан, диваљ и чист човек!

Бранко Ве Пољански

ГОСПОДИНУ
МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА
БЕОГРАД

Поводом полицијске заплете 36. свеске часописа „Зенита“ — која је чудном брзином и ревношћу била заплете тек 10 дана по њеном излажењу* — неки писар, по наређењу Управе Вароши, тражио је у нашој штампарији, да својеручно растуре слог „Зенита“ ОН и ЖАНДАРМ.

Питамо Вас, на основу кога закона смеју се манифестовати и овакви протести Ваше полиције — пре икакве пресуде суда?

Уредништво „ЗЕНИТА“

* Баш толико дана је требало, да „Зенит“ стигне у Лигу Народа (на им: свих делегација!) и да стигне било какав одговор на наш протест против убиства бугарског песника Геа Милева. Изгледа да је Г. Нинчић и овом приликом пружио „моралну помоћ“ Г. Цанкову.

Отворено писмо изгубљеном песнику
и пајаци буржоазије

АВГУСТИНУ УЈЕВИЋУ Београд

Већ дуго сам огорчен на прљаву судбину Вашег живота. А још сам одгорченији, што Ви сами ништа нисте предузели, да се ухватите у коштац са Вашом немани. Сваку судбину треба победити, па макар она изгледала, незнам како јака. Ја жалим што нисам у стању, да и вашој судбини закреном вратом или ископам очи — да Вас и даље не води овим путем којим сте пошли. Али, дужност је да тај део борбе свака за себе сврши, успешно и јуначки. Драги Ујевећу! На страну све слабости — треба већ једном да се учини места храбрости и хероизму духа, кога ми носимо у себи. Ви сте са својом европском романтичношћу и давно црклим боемством персонифицирали у себи све оно, што нас мученички дави и највише тари. Ви сте себи допустили, да као човек и грађанин будете прљавији од амалина, а као песник зарадили сте своју популарност — помоћу вашки — уместо снагом Ваше поезије или Вашег талента. И најжалост, са Вашом популарношћу, свесно или несвесно, са знањем или без знања — расла је поред Вас и једна ординарна лаж, против које зенитисти морају одлучно да протестују. Ви сте као човек, блатан и вашљав, постали персонификација „модерних песника“ у нашој земљи, и ако је то сасвим далеко од праве

истине. (Колико је то жалосно и бедно, колико ружно и одвратно!) Ви сте својом појавом и својим животом, из године у годину уништавали могућност, готово сваког социалног опстанка нових песника у нашем друштву а тај грех, кога ми приписујемо Вама — није за опроштење. Допустили сте новинским стеницама, да Вам се увлаче и под нос и под реп (за неколико цигарета!). За награду они нису никада пропустили прилику, да протерају шегу и са Вама и са свима онима, који су далеко од свих Ваших врлина и својстава. Тако је постала новинска узречица — прљав и поцепан као модеран песник — за коју Ви Ујевећу, сносите пуну моралну одговорност. Зато, ми Вас оптужујемо без милосрђа.

Није потребно да понављам што „Зенит“ држи о Вама као песнику, односно о Вама као аутору песама „Лелек Себра“ којима се, поред зенитистичке поезије под чији сте утицај тек доцније дошли — нисте баш много прославили. Али, да Ви и надаље са вашкама и блатом које носите на себи, профанишете нови дух и нову поезију чији смо ми зачетници у овој земљи — против тога се ми бунимо и борићемо се одлучно у будућности. Јер, као песник и као мислилац, бити данас појам буржоазије — у време социалних и духовних револуција — срамно је, бестидно је и кукавно је.

Глупи Августин симпатични су у циркусу. Али Ваше клауниство у савременом буржоаском друштву, коме службоуљудно служите за подсмех или као чудовиште одбегло из неке дунгле — морални је злочин испред свих оних, који се зубима боре за своје људско достојанство. И зато ми Вас оптужујемо без милосрђа.

Изгубљени песнице! Ја Вас у име свих зенитиста и у име њихове зубате борбе позивам и молим — вратите се што пре на пут голограда и белога хлеба. Пробудите се иза сна, у коме Ви спавате већ неколико година као тешки болесник, који је оболео од спавобоље и — европске културе. Ви можда и не слутите, да је тај Ваш сан најмилији баш онима, који Вам се са радошћу подсмевају, онима који Вас опијају и кљукају разним мезелуцима, које Ви сигурно, са дна душе презирете и мрзите. Јер тако су Вас Ваши противници и наши непријатељи најлакше савладали — бар једног од оних који мрзе буржоазију и њену подрепину културе и цивилизације. Пробудите се, Ујевећу! Још је младост на нашој страни. Пљунате у лице тој европској културетини и одбаците све прљаве рите њезине цивилизације коју Ви баш овакав — тако одлично персонификујете.

Ослободите се те заводљиве напаст: баласта боемства и васкрсите једне ноћи опет као Балканац и Варварин, чист и спреман за борбу — са буздованом у мозгу — са новим духом у рукама!...

Београд

6. новембра 1925

Љубомир Мицић

Зенитичко писмо из
Америке

Пред месец дана узех атеље са једним Американцем, те се сада озбиљно спремам на пролеће, за изложбу. Пејсажи и композиције. Замислите — пејсажи: нјујоршки кровови а на крововима водени танкови. Радим са крова свога атељеа — у 13 спрату. Срећна висина! Грозна ларма надземних и подземних жељезница — и свих других прометних средстава од Z R III (Los Angeles) до јата авиоплана сваког типа (или амерички „тајпа“). Ове дане, баш су биле велике „Pulitzer Rads“ у ваздуху (трке) — 2 мртва а брзина 300 миља и 12 на час. Бре! Кад пројурим над главом као гром — осећате здравље ове нове расе и кратак јој живот у будућности. Такав дојам имам ја. Величина њихова је у томе, што су изоловани и немају јачих суседа.

Американац мало мисли — више ради јер овде нема кафана. Он и не једе с уживањем. Он трпа у себе калорије. Он ждере. Јак је, само мало туп, или много — како хоћете. Мрзи странца — и сам је то био. Он броји свој национализам на проценте. Напр. 100% american. Не дозвољава да му се говори, како и у нас тога или онога, има. Нико нема што Србин имаде — вреди и овде. Још до данас не нађох човека, који би ми знао протумачити, зашто се роог чита: пур а door чита: дор! Едукација је овде проблем. Код нас је упитник. Интелектуалац је овде непотребно зло а у нас је то зла потреба. Музику овде слушају на ушеса — ми је слушамо главом. Они једу устама — ми стомаком. Они сликају кичом — ми кичом. Они воле уметност у музеју. Ко није тамо обешен, нека се „беси на први криву грану“ — ич па не вреди. Музеје воде жене, а децу — мужеви. Позориште посећује женско — а муж пере чарапе. Овде је женски рај и зато је досадан: тај рај. Интересантна је Америка — не људи! Они су у толико интересанти, што су — најнеинтересантији. Жена се облачи фино и добро — муж иде на улици обучен толико, да нејде наг — или — што се данас мора да иде обучен. Досадни су у стандаризирању свега. Американац свако јутро пружи главу кроз прозор — хоће ли или неће падати киша. Идете у воз: кишно време ће ситане шо. Ви у вагон или Бус или на улицу. Каљача! Сваки, од Кинеза па до Негера и кроз све друге нијансе — на нози има „Rubbish“ каљаче. Проклетство --

као да се договорише? Или сламењак на глави, од 15 маја до 15 септембра -- слама на главу! * Стандарт -- па да га бар метне на главу. Не -- него наврх главе. Онако, како му га је трговац метнуо.

Што ме највише чуди -- да футбол играју у Енглеској. То је ипак темпераментна игра и лепа. Али, немогуће је замислити Американца с тиме. Он воле baseball -- досадну, до зла бога, игру. Ту се урујавају, да ти страбче пуца глава од муке, јер не знаш због чега. Имају чапионате за играње кликерима -- чапиони лепих ногу, ножног палца, цуцки, мачке, птице, ходање и т. д. Занимљив је једино ножни.

Лепо су Американке -- најлепше жене -- али без израза у очима. Ви кокетујете и уживате у њеном погледу, а она међутим гледа, како вам кравата није на месту -- што и не може да буде, јер смо Балканци. Бријање је дневно и без тога не иди на улицу, јер ће те гурати и газити. Чућеш Greek (Грк) или Polack -- што су овде погрдна имена. Сад разумем разне ступице о нама, у њихови новинама. Веле, замазана земља -- или -- „мислио сам да ћу доћи у земљу хероја, а нађох одпанце и цигане“ -- пише један од тих, из Будимпеште у Београд стигавших и кроз Балкане путујућих Американаца. Дабоме, сигурно је дошао у четвртак. А ко се код нас брије у четвртак? Господин Министар? No sir! И зато, једино зато он нас називље замазаном нацијом -- ради бријања -- верујте. Згодно је читати у нашим новинама, што се опет о Америци пише. Саме немогућности! Наше новинске информације долазе aus dem Zenter Wien. Ослобођење Наши су новинари мртва дувала, који знају материни језик, мало немачки и мало француски. Ви знате 7-8 језика -- Ви сте за њих глуп. Тако је бар самном било. У мом случају, не мислим баш само новинаре, већ моје колеге. Оне, управо из Париза. Сињорели, онај у Паризу је бољи него онај у Берлину или Рубенс, јер је у Паризу, и т. д. Доиста, човек мора овамо да дође па да постане човек, који ће моћи, да сам крчи пут кроз оно море наших интелектуалаца -- који су једино само то.

А Ви Госп. Мицићу?... Видим из „Зенита“, да страдавате и крчите. Борите се! То је добро али и тешко. Дођите овамо, бар је борба плаћена.. Како Нин-Нај? Тешко би ко тако издржао -- јунак је! Не пишите ми о себи тако мало. Иначе о себи, што да вам пишем? Исељеник, дошао па радио, верујте, и тешко продирем тамо где ми је место, помало, али ипак иде се напред. Диван је Нјујорк (не Њујорк, то је енглески изговор!) и Худсон над којим баш ми станујемо у 82-ој улици -- West.

Ах, јутра у Нјујорку -- незаборављива. Оне лађе, оно димљење и сирене. Тешко је од тога растати се, тешко. И гадан је Нјујорк -- гурају вас странца, отићи одавде, што пре. И тако се у Вама вечно нешто бори, већ према томе, у ком сте делу

* По коме мишљењу, и у глави је носе од рођења -- Г-ђа Гедан.

града. Ја живим у делу, где се остаје и воле Ну-
јорк.

Још о филму. Филм је помало у декаденци. У ње-
га се је почео увлачити интелект, а не здрав мозак
У том су почели пропадати, но треба се родити
бистрим. Глорија је стара фрајла која хоће да бу-
де млада госпођа. Lon Chaney, ваљда је прешао у
читаоце Поа, јер нема више онога Mikea (Мајквја)
цела гарда „наших“, помало вене. Хоће американ-
ске дрипце да гледају, ала Валентино. Raymond Gri-
ffith, Menjou Colleen Moore, одлични. -- Изврсна је
и Zasa Pitts -- има их још неких. * Wallace Berry и
брат Noah уз Torrentsa, колосални -- и Buster Kea-
ton, чији сте филм „Hospitaliti“ сигурно гледали.
Чаплин је још увек мајстор његов „Goldrush“ (Ко-
пач злата) је наша трагедија. У том филму ви пла-
чете, а не смејете се. Американци се смеју! Они се
смеју још, како Chaney умире. Ух -- камени бло-
кови уместо глава. Биволи (Buffalos). Јавите се јо-
пе. Пишите много и запевајте који пут:

„Пројђо ле, пројђо, кроз гојро.

Дика је моја...

Бићеш моја девојкој....“

Нујорк, 23. октобра 1925

Вилко ГЕЦАН

* А где је „наш“ William Shakespeare Hart, Harry Carrey,
Wesley Barry? Уред

Revues -- Часописи -- Livres -- Књиге

Nous signalons ou commençons seulement les revues et
les livres envoyés à la notre direction.
Бележимо или коментаришемо само оне часописе и
књиге, које су слаше нашем уредништву.

The Nation. New-York Robert L. Wolf, Louis
Lozowick.

Der Sturm. Berlin. Herwarth Walden.

Martin Fierro. Buenos Aires.

L'en de hors. Paris-Orléans. E. Armand.

A. B. C. Basel. Comité des directeurs.

Stavba. Praha. Comité des directeurs.

Artwork. London. Herbert Wauthier.

Integral. Bucaresti. M. H. Maxy

Contimporanul. Bukaresti. Jancu & Vineu

Teatro. Torino. Gori, Vasari, Idelson.

7 Arts. Bruxelles. P. et V. Bourgeois...

Das Werk. Zurich. Gantner, Mayer.

Aristocrazia Futurista. Bologna. Castelli.

Europe. Paris. Cremerieux, Arcos, Bagalgette.

Anthologie. Liège. George Linze.

Diogenes. La Plata, Argentina

Pasmo. Brno. Černik, Teige.

E. Armand: Ainsi chantait un «en dehors». Poésie et
proses rythmées. Edition de «l'en de hors» Paris-
Orléans.

E. Armand: L'yuniation individualiste.

Крум Иорданово: Испушениа. Втора книга стихове
София 1925.

Servranckx: Cartes Postales. Reproduction de
l'oeuvre peinture. Edition «De Driehoek» Anvers.

ЈУБИЛАРНА СВЕСКА „ЗЕНИТА“
1. ЈАНУАРА 1926

Феномен Мајмун, роман Маријана Микца.
Са предговором Бранка Ве Пољанског.
Издање Зенитово, 1925.

Singe Phénomène, roman par Marian Mikatz
Préface par Branko Ve Poliansky Ed. »Zenit« 1925.

„У Феномен Мајмуну инкарниран је дух висо-
ке интелигенције да окаје своје људске грехе“
Тако каже аутор, феномен -- зенитиста у југосло-
венској књижевности.

Фабула у овом роману није довољно интересантна.
На несрећу „Феномен Мајмун“ управо и није ро-
ман. Не зато што нема 56 страница -- већ зато
што нема историје. (*77 самоубица* од Пољанског
је упола мања књига али садржи много више оног
елемента, којим се разликује ма каква роман од
песме, манифеста и др.) Онда не мислим, разуме се,
на „Дневник о Чарлс јевнићу“.

То је једина мана овој књизи г. Маријана Микца,
која је, иначе, препуна духа, финоће, отмене еле-
ментарности и неотрцане дубине.

Као занимљив, јак и оригиналан памфлет против
хомо -- мајмуна „Феномен Мајмун“ је једна од
најбољих књига на српско-хрватском језику. Цела
је књига у знаку сигурне напетости и експанзије.
Израз електричног смеха у прашуми судбоносне
озбиљности. Ако по негде недостаје лежерности
то се надокнађује великом добротом, голим и топ-
лим срцем г. Маријана Микца, који би својом
љубављу и дивљаштвом финоће могао излечити
све Марије Магдалене.

„Феномен Мајмун“ као лектира уједно је и лек
против дебелине, те се препоручује свим заинте-
ресованим. -- Добија се код С. Б. Цвијановића и у
редакцији „Зенита“, а стаје свега 15 динара.

Р. Ратковић

Une mystification à Paris.

La rédaction de la «Révolution Surrealiste», dans
son cinquième numéro au mois d'octobre, ne pouvait
pas résister à une mystification ordinaire des snobs
littéraires de Belgrade. Voilà de ce qu'il s'agit: un
jeune poète malheureux se trouve à l'hôpital des foux,
à cause de quelques transgressions de caractère civil.
Les manuscrits et les dessins que l'on avait trouvait
auprès de lui, furent publiés -- à l'assistance d'un
médecin -- comme manifestations d'un fou. Nous
avons protesté contre ce dillettantisme, en démas-
quant cette mystification dans le dernier numéro du „Z“.

Au malheur des mystificateurs, le rédacteur du
„Zenit“ connaissait encore avant le bannissement de ce
„fou“ un de ses poèmes et en tient encore d'autres
manuscrits. Mais ça ne suffisait pas aux ignorants
et aux mystificateurs. Ils prirent à nouveaux le trait
d'une grande bravoure et le passèrent sous la redac-
tion „R. S.“ à Paris, où ils signent en passant et dans
l'ennui -- des manifestes révolutionnaires.

Nos jeunes amis n'apprennent pas comme c'est
amusant et grotesque. N'est-ce pas? Dans leur patrie,
se mystificateurs sont des contre-révolutionnaires
blasés, ce qui équivaut à -- antizenitistes -- quoique,
jusqu'à tout peu de temps, ils étaient ses épigones.
Il est connu même au Madagascar que seulement
le zenitisme dirige une des plus sanglantes révoluti-
ons d'esprit et de la pensée.

Ces mystificateurs -- selon leur mentalité -- des
épigones et selon leur talent -- des callebasses rem-
plies de paille vide -- avaient en fin trouvé leur place
à Paris. L'un entre eux est Mr. „DE“, peut être DE
DORTCHOL (quartier de capitalistes juifs à Belgrade)
l'autre est fier de sa cavité, car selon lui „Lenin est
un idiot“, et le troisième, gâté, croasse comme une
pie. Tous ensemble des écoliers ambitieux dans des
banques et, vraiment -- nous avons peur de leur re-
volution de pies.

D'ailleurs, sont elles tres chères, les remarques
littéraires dans la «Comédie», ou l'on appelle des pou-
lets -- poètes serbes.

L. M.

ЈУБИЛАРНА СВЕСКА ЗЕНИТА -- сем колективне манифе-
стације зенитистичког духа и генија -- биће илустрована
портретима свих активних зенитиста

Specijalna trgovina moderne
konfekcije za odrasle i decu

Zagrebački Magazin

ZAGREB

Ugao Petrinjske i Jurišićeve ulice

ВЕЛИКА ТРГОВИНА

Јевта М. Павловић
и Компанија

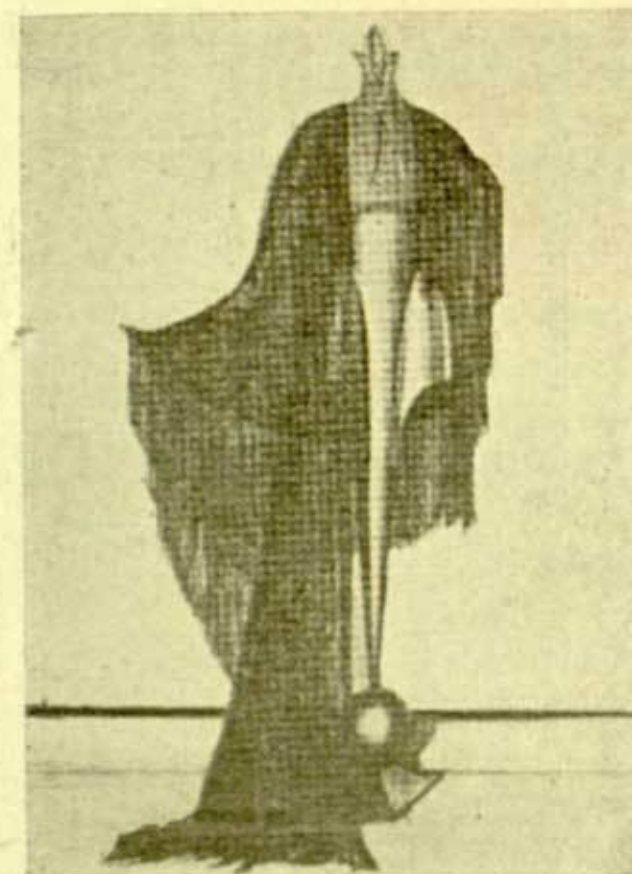
БЕОГРАД

Кнез Михајлова бр. 41.

Препоручује купцима и
потрошачима ВЕЛИКИ
ИЗБОР сваковрсних хар-
тија за писање, цртање и
канцеларије

Јаношевић

Јаношевић

Јаношевић

Јаношевић

Јаношевић

ЂУРА ЈАНОШЕВИЋ

Београд -- Палата Академије Наука -- Тел. 27-98.

ОДЕЛЕЊЕ ЗА КОНФЕКЦИЈУ

ОДЕЛЕЊЕ ЗА ГАЛАНТЕРИЈУ

Београд -- Палата Академије Наука -- Тел. 27-98.

ЂУРА ЈАНОШЕВИЋ

Поштарина

плаћена

1921-1926

ZENIT 1921-1926

cinq an de ZENIT
cinq an de ZENITISME
cinq an de LUTTE
cinq an de BARBARITÉ
cinq an de RÉVOLUTION

pour la création nouvelle et libre — pour l'esprit nouveaux et la pensée indépendante — pour le barbarogénie et pour l'humanité humanitaire.

En ce nom, je prie nos camarades et amie de participer avec quelques mots dans le numéro jubilaire du „Zenit“, qui sera publié le 1. janvier 1926.

Belgrade
10. Novembre 1925

Lioubomir MITZITCH

пет година ЗЕНИТА
пет година ЗЕНИТИЗМА
пет година БОРБЕ
пет година ВАРВАРСТВА
пет година РЕВОЛУЦИЈЕ

за слободно и ново стварање — за нов дух и независну мисао — за барбарогенија и за човечанско човечанство.

У то име молим све наше другове и пријатеље, да са неколико речи узму учешћа у јубиларној свесци „Зенита“, која ће бити објављена 1. јануара 1926.

Београд
10. Новембра 1925.

Љубомир МИЦИЋ

**Уредништво и Администрација
Београд Обилићев Венац бр. 36.**

Власник и одговорни уредник: Љубомир Мицић

Штампарија „ЗАШТИТА“, Студеничка ул. 62. Телефон 2-24 Београд.
М. Јанковић, Т. Лекић, Ј. Стошић.